

ca el femení: «Desafí tots es missatges de Mallorca a --- menjar-se un ribell de faves, beure-se un bòtil de vi amb un trempó de *tomàtiques*», PdAPenya (*IdOr* I, 76).

Es la forma que en general els mallorquins cultes prefereixen a *domàtiga*, per més que ja el dicc. Figuera declari que això i *domatiguera* són «molt més usats que *tomàtiga*, *-guera*»; a Estellencs admetien totes dues (però atribuïnt-ho a «altres») i ells em digueren *domàtiges*; a Banyalbufar en ensenyar-me una mena de saquet l'anomenaren *talokéto* per fer confitura d'arboços: «quan les hi hem aficades, prémer i prémer; però ara ho feim amb xatadors d'alumini, que també mos serveixen per xatar verdura, *domàtiga* i ---» (1964). *Toma* (Felanitx?): s'hauria extret de *tomagéra* segons el model de *pedra/pedreguera*, *-gar*.

DERIV.: *Tomaquera* [Belv., Lab. ---]; *tomatiguera*, *d*- [DFgra.]; *tomaqueral* o *tomateral*, o bé *tomacar* (supra), *tomatar*, *tomatigar* etc.

Tomatigar. *Tomatigat*. *Tomacada*. *Tomacó*. +*Tomaquer* que a Castelló de Rugat m'explicaren com «tendret, jovenet», després d'oferir-me: «—No, això no u tenim. Ací lo que li vendrem són *pollastrets tomakeréts*» (1962).

Tomar, V. *tombar* *Tomata*, *tomataire*, *tomatar*, *tomàtec*, *tomater*, *-era*, *-eral*, *tomàtic*, *tomàtiga*, *tomatigat*, V. *tomàquet* *Tomb*, V. *tombar*

TOMBA, 'sepulcre', mot mig-savi pres del ll. tardà *TŪMBA* id., i aquest, del gr. *τύμβος* 'tumul, munt de terra', 'tomba'. □ 1.ª doc.: S. XIV.

En una poesia de Jacme Marc, que inclogué, com a mostra de rima d'homònims, en el seu dicc. de rims de 1371, figura aplegat en rima amb el present del verb *tombar* (en sentit de 'caure'): «mon cor en àls tomba / ---, / com si stava dins *tomba* / ---» (lín. 1653).

Ja figura, però, a principis de segle en la crònica de Muntaner, en la història d'una greu baixa de l'exèrcit català a Anatòlia, la caiguda del gran Capità Corberan d'Alet (fets de 1303): «--- soterraren lo dit Corberan --- e féu-los hom fer --- la *tomba* d'En Corberan --- rica e bella ---» (§ 206, així Bof., p. 239.9), si bé el ms. més antic, preferit per l'ed. Casac., porta la variant antiga *tumba*, més llatinitzant, i després aviat antiquada (VI, 34.17).

En efecte *tomba* és també la forma que trobem en molts altres textos clàssics, i ja en d'altres del segle XIV, si bé llavors li feien gran concurrència els seus antics sinònims *carner* i *vas*: «--- Sabèts vós —dix Galeàs—, per què tantas aventuras nê són avanguardas? —Hoc, senyor —dix un fratre— --- ab tant sê partiran del semantiri --- la significansa d'aqèsta aventura: --- moltas cosas fan a duptar lo *carner* leuger lavar, e'l cos del cava <1>ler --- Ara-m digats —so dix Galeàs— què significa lo cos, pus de la *tomba* m'avèts declarat---», Reixac (*Questa*; 29.31, mentre que el text francès porta *tombe* ja la primera vegada). «--- Quant tal persona passe d'aquesta vida en l'altra, la *tomba*

o la sepultura que hà---», StVicentF (*Serm.* I, 284.20); «en una mateixa sopultura foren posats, e sobre la *tomba* foren posats versos ---», *Decam.* IV, § 275.3f. (trad. «--- *sepultura*, e sorpr'essa scrittí versi»; i *tombes* VI, § 9, 370.7f., trad. «arche»).

En el moment terrible de la mort de Tirant lo Blanc, la pobra princesa Carmesina cau damunt del cos clamant el dolcíssim record: «la camisa que: doni --- serà mesa en la *tomba* tua e mia ---»; «Lo cavaller qu'en armes fon lo fènix, / y la que fon, - de totes, la pus bella, / morts són ací - en esta chica *tomba* / --- / Tirant lo Blanc - y l'alta Carmesina»; i ja l'usà JoMartorell a les parts inicials de l'obra: «--- acostaren-se tots a la *tomba* o *vas* hon los 4 cavallers staven ---» (Ag. IV, 361.5, 402.6; I, 229). Es va perpetuar durant els segles baixos fins a la Renaixença, en la mateixa forma (sense que l'acastellanat *tumba*, avui ja colgat, arribés a prosperar gaire): «Ma mare fou la bella Na Melissant, / qu'entre totes ses filles, Carlos lo Many / mirava com sa prenda la més coral: / Mes ay! vingué la hora de l'Emperant: / colgat fo en *tomba* antiga dins la Seu d'Ais! / ---», MilàF (*Pros Bernat*, v. 215).

Així fins als nostres dies, sense que se n'hagin oblidat els concurrents: «--- Els morts només tenen unes pedres, que estimen --- tu véns fins aquí, i goses a posar la mà damunt meu: sense respecte, desventurat!, per la teva pròpia *tomba*, que un altre, ja no tan criminal com tu, violarà, vist el teu exemple»; «Quan el diumenge el baixaven a la *fossa*, em va semblar que enterraven, embolcada en un braçat de sol, una branca frondosa de la meua vida»; Coromines (versió de Sant Gregori, O. C. 1328.1f.; --- *Vida d'Amadeu Vives*, O. C. 1497a12). «Paguí per fil, tates e agulles, per metre los senyals reals sobre la *tomba*, 4 sous» a. 1458 (*BSAL* II, 232). En l'ús oral, en sentit propi, és més usual a Mallorca que en cat. central; gent ben popular m'ensenyaren uns sepulcres campestres a la vall de Sóller, «són unes *tombas* ---» (1953).

En memòria de les voltes i cúpules de les tombes impressionants s'han desenrotllat altres accs. pròpiament figurades; 'volta d'un temple': «De roques sobre roques, són les parets gegants / del temple, hont los Atlants entrotllan a Neptú / --- / a llur cridòria 'l temple se torna altra Babel / --- / l'interrompé un Tità, de la natura esguerro / que, guerxo y d'estrafeta figura, 's veu entrar / y --- / del temple per les *tombes* son crit fa ressonar: / —Vora Àfrica --- vegí colossal Geni baixar del firmament / ---», *Atl.* III, 24d; que *AlcM* malentén com 'sepulcre'.

Per altra banda aquest diccionari ha oblidat completament l'accepció antiga 'canó o coberta bombarda d'una bombarda', en artilleria medieval; ja l'any 1464: «foren pesats dos mascles de coure e la *tomba* de coure de la dita bombarda, appellada Santa Eulàlia; e pesaren, ço és, la *tomba* o canó de la dita bombarda 59 quintàs --- e la dita *trompa* esclatà, sens que no féu damnatge a negú» a. 1464 (*Ardits* II, 437), més exs. en el *D*Ag., s. v. (§ 2) i cf. *D*Ag., s. v. *mascle*, i en un altre passatge apareix també *tomba* i la variant en la forma *trompa*.